

מבט על פרשות השבוע ועל מועדי ישראל
מבעד לתיבות ולאותיות של לשון הקודש

חנן חסן

פרשת **בְּהַעֲלֹתָּךְ**

צורה מופשטת למנהל – בהעלאתך

ובנהה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל – מה לארון ולמנוחה?

שמה ומהותה של הפרשה נגזרים מהציווי לאהרן הכהן, "בהעלאתך את הנרות", מצווה העוסקת בהעלאת אורה של המנורה שבמשכן. פרשתנו היא לכאורה חלק מספר **במדבר** אך מפתיע לגלות שלפי התלמוד, פרשתנו מורכבת למעשה משלשה חלקים שכל אחד מהם שייך לספר אחר. הפרשה הנחשבת כספר בפני עצמו, מורכבת משני פסוקים בלבד: "ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ה' ונפצו איביך וינסו משנאיך מפניך: **ובנהה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל**", כאשר לפנייהם, וגם אחריהם מסומנת אות נ' הפוכה. מהי החשיבות הגדולה הטמונה בשני הפסוקים הנ"ל, ובפעולות הנסיעה והמנוחה (חניה) עד כדי כך שהם נחשבים לספר בפני עצמו? ובעצם, מה לארון הברית ול**מנוחה**? ובהתחשב בכך שהשורש של **מנוחה** הוא **נ.ו.ח**, מדוע נכתב **ובנהה** במקום **ובנחו**, כפי שהיה נכון לכתוב, לכאורה?

המופע הראשון בתורה של שורש **המנוחה (נ.ו.ח)** נגזרות שלו, נמצא ביום השישי לבריאה, לאחר בריאת האדם וניקח ה' אלקים את האדם וינחהו בן עין לעבדה ולשמרה". ברור שכוונת הכתוב במילה "וינחהו" אינה **למנוחה**, שהרי מטרת הנחתו היתה "לעבדה ולשמרה" דווקא, פעילות ההפוכה ל**מנוחה**, לכאורה. המופע הראשון במשמעות ברורה של **מנוחה**, מצוי בברכת יעקב ליששכר, "וינרא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל". אך גם כאן מצויה סתירה לכאורה, בין שאיפתו של יששכר למנוחה ובין התוצאה, "ויהי למס עבד". האם **עבד** או **במנוחה**? אם נמשיך לחפש לפי סדר כרונולוגי, נגלה מאוחר יותר, בעשרת הדברות, את **המנוחה** הראשונה בבריאה, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי". האם קודם לכן לא היתה מנוחה?

חשוב להבין שתנועה מתמדת, ריבוי ושינוי, הם מאפיינים משמעותיים מאוד של עולם הבריאה. על דרך פנימיות, הנברא הראשון הוא הזמן, "**בראשית** ברא אלקים". ברוחניות אין מגבלות של זמן ומקום, ובריאת העולם הגשמי החלה ב"צמצום", בהצבת גבולות של זמן ומקום. "שעון הזמן" הופעל כדי שהבריאה והעולם ינועו על ציר הזמן. כאשר אדם חושב על הרגע הבא, אותו הרגע הוא עדיין בגדר עתיד, אך תוך רגע הוא הופך להווה, ומייד מפנה את מקומו ונבלע במרחבי העבר. התנועה היא לא רק במימד הזמן, אלא גם בממדי המקום והמרחב. ואין הכוונה לאדם בלבד או לבעלי החיים. גם הצומח גדל, ואפילו הדומם אינו דומם, כפי שהוא נראה ממבט ראשון. ואין הכוונה לחומרים אמורפיים כמו נוזלים או גזים, אלא ניקח לדוגמה, סלע יסוד מוצק ויציב שלא ניתן להזיזו ממקומו. לכאורה מדובר בחומר קשיח המצוי במנוחה מתמדת, אך לאמיתו של דבר הסלע מצוי בתנועה מתמדת, במסלולים שונים, בו זמנית. הוא משתתף בתנועה הסיבובית של כדור הארץ סביב עצמו במהירות שלמעלה מ-1600 קמ"ש (באיזור קו המשווה), בתנועתו של כדור הארץ מסביב לשמש (למעלה מ-100,000 קמ"ש), וגם בהתפשטותו של היקום. ואם לא די בכך, הסלע בנוי מפרודות שנפחן הכולל הוא אפסי, יחסית לנפחו של הסלע, והחלל העצום שבין פרודה לפרודה, תפוס כל הזמן ע"י מספר קטן של אלקטרונים המקיפים את גרעין הפרודה במהירות עצומה, ומצויים "בכל רגע, בכל מקום", בחלל המקיף את הגרעין.

תנועה מייצגת **חיות**, והעדר תנועה, את המוות. התנועה המאפיינת בעיקר את **החיות**, היא התנועה המחזורית, כפי שאנו מוצאים בספר יחזקאל בתיאור מעשה מרכבה, "**והחיות רצוא ושוב**". המחזור המוכר ביותר בגופנו הוא מחזור הדם המיונע ע"י פעימותיו של הלב, ההתפשטות וההתכווצות וחוזר חלילה, זהו דופק החיים. גם הזמן כמו פועם, ומזריק לנו עוד מנת חיים, ועוד אחת... מהי אם כן **המנוחה**? לפעמים אנו רואים אדם שיושב לו על כורסה מבלי לזוז, אך ניכר עליו שמשהו לא נותן לו מנוח, ולעומתו אנו נתקלים באדם הפועל במרץ ובזריזות, ואף על פי כן, הוא נראה לנו הרבה יותר נינוח מזה שיושב לו ללא נוע. כיצד אם כן, נוכל להגדיר **מנוחה**? כדי שנוכל להשיב, כדאי שנגדיר קודם לכן מהי תנועה.

לימדנו חז"ל, ש"הרוצה לשאת אישה יבדוק באחיה", כלומר שניתן ללמוד על אופייה ומידותיה של הכלה המוצעת, ע"י מצפייה באחיה. באותה מידה, בחינתם של שורשים אחים לשורש **נ.ו.ע**, עשויים ללמד אותנו על מאפיינים משותפים. נסתפק לשם כך בשני שורשים הפותחים באותיות 'נ.ו'. השורש **נ.ו.ד** - עניינו תנועה מתמדת, נדודים, כפי שאנו מוצאים במופע הראשון של השורש, בקללתו של קין "נע ונד תהיה בארץ". האות **דלת** החותמת את השורש, כמו מרמזת על כך שאינו מסוגל לשבת במקום אחד ותוך פרק זמן קצר נושא עיניו אל **הדלת**, לצאת לנדודיו. השורש **נ.ו.ס** - עניינו **מנוסה**, בריחה מגורם מאיים, אל מקום שעשוי לשמש כמקלט. אנו רואים זאת אצל לוט כאשר הקב"ה הופך את סדום ועמורה. לוט החושש לנפשו, מבקש **שצער** לא תיפגע, "הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והיא מצער אמלטה נא שמה". שורש זה מופיע גם בהתייחסות לערי המקלט לרוצחים בשגגה, "תהינה שש הערים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה". שורש זה הנחתם באות **סמך**, כמו בא לרמוז על שני מאפיינים: **סמך** היא האות הסתומה ביותר, ובכך מייצגת סגירות, ללא פרוצות, בדומה לחומת העיר שנועדה להגן על יושביה מפני האויבים הצרים עליה. פן נוסף עליו מרמזת ה**סמך** היא בעובדה שהנס אל מקום מסוים, מקוה למצוא שם תמיכה ו**סמך** מפני הגורם המאיים עליו.

האות הראשונה בשורש **נ.ו.ע** היא האות **נ'**, ובמילוי - **נון**. פשר המילה **נון** הוא דג, ומכיוון שדגי הנהרות והנהלים מצויים כל הזמן בתנועה מתמדת, אף אם הם נראים "מקובעים" במקומם, הדבר מו מרמז על קשר הקיים בין האות **נ'** לבין

תנועה ומנוחה, ששורשיהן פותחים באות נ' (נ.ו.ע ו-נ.ו.ח). אחת מהשיטות שניתן ללמוד באמצעותן על המאפיינים הפנימיים המוטבעים באות כלשהי, היא לחפש אחר המילה הראשונה בתורה, הפותחת באותה האות. אם נחפש בהתאם, לגבי האות נון, נגלה את המילה 'נפש', ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה". ובמקרה שלנו הדבר כמו בא לרמז שהתנועה החיצונית לסוגיה, קשורה אל הנפש, ומקורה בנפשו של האדם, הבאה לידי ביטוי באות האחרונה של השורש, כפי שניתן לראות בשתי הדוגמאות שלעיל (השורשים נ.ו.ד ו-נ.ו.ס).

לא קשה להבין שהשורש נ.ו.ע מייצג את התנועה הכללית, החיצונית הניכרת ונרגשת ע"י העין, הבוחנת את השינוי במיקומו של הגוף הנע לאורך הזמן. ניתן לייחס זאת גם ליכולתה המופלאה של העין לנוע לכל הכיוונים. אך לא די בכך, העין נגזרת בדרך כלל ונעה בעקבות העצמים והגופים המתנועעים לפניה. היא עוקבת אחר המתרחש, ולכן תנועתה אינה יזומה בדרך כלל, אלא נובעת מגרוי חיצוני. לכן מזהירה אותנו התורה להיזהר מלהיגרר אחר מראה העינים, "ולא תתורו אחר ללבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם". ניתן לראות שהשימוש לשורש נ.ו.ע במקרא, הוא בדרך כלל בעל קונוטציה שלילית ומיוחס לתנועה שמקורה בגורם חיצוני. במשל יותם, בו מתבקש הזית למלוך על שאר העצים, הוא משיב להם בתמיהה, "החידלתי את דשני אשר בי וכבדו אלהים ואנשים והלכתי לנוע על העצים!?", כלומר שהוא אינו מוצא לנכון, להשגיח על האחרים ולהגיב על מעשיהם. וכן בישעיהו, כאשר נודע לאחז מלך יהודה שמלך ארם חבר למלך ישראל והם מתכוונים לעלות למלחמה בירושלים, "וינע לבבו ולבב עמו פנוע עצי יער מפני רוח". התנועה מייצגת פה את עליית הדופק הלא רצונית, בשל הפחד מהתוצאות, כמו במשל המתאר את תנועת העצים בגין הסערה.

מהי אם כן המנוחה? מכיוון שהשורש שלה, אף הוא פותח באותיות נו', האם גם הוא קשור לתנועה? על דרך הפשט, ניתן להשיב שאכן הוא קשור לתנועה, אך על דרך השלילה, כי מנוחה היא בעצם העדר תנועה. אך מכיוון ש"מנוחה נכונה" היא משהו שאנו מבקשים בעבור נשמות של נפטרים, ולא בעבור משהו שחפץ בחיים, עלינו לבחון את האפשרות של דו-קיום בין תנועה ובין מנוחה. כפי שהוזכר לעיל, השורש נ.ו.ח אינו משמש רק בעבור מנוחה כפשוטה, אלא גם במשמעות של להניח. הנחה היא פעולה הכרוכה בתנועה שמלמעלה למטה, כמו שאנו מוצאים בפסוק ויפקח ה' אלקים את האדם וינחהו בגן עדן, או בפסוק המתייחס לירידת המפלס של מי המבול, עד אשר ויתנה התבה... על הרי אררט". פעולה זו של הנחה כמו מסתיימת בהפסקת התנועה, בכך שהעצם המונח, כמו נח לו על גבי המצע החדש. ומה להנחה ולמנוחה? קשר זה ניתן לגלות במצוות השביתה ביום שבת, "למען ינוח שורך וחקמך". אצל הבהמה, המנוחה מורגשת כאשר היא רובצת, כאשר בטנה מונחת על גבי הקרקע, כמתואר בברכת יעקב ליששכר (על דרך המשל), "יששכר חמר גרם לבץ בין המשפטים: ונרא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה". הנפש הבהמית מחפשת כמנוחה, להוריד את עצמה כמה שיותר נמוך, אל הארציות החומרית, ובכך כמו לפרוק את העול הרחני.

ומהי מנוחה על דרך פנימיות? בבואתו של ישעיהו אנו מוצאים תיאור של המצב באחרית הימים כאשר יקום מלך המשיח, וינצא חטר מגזע ישי ונצרך משרשיו יפרה". וכיצד אמור אותו ילוד אשה לפעול בהצלחה מול כל בני אנוש באותו הדור הקשה, לקרבם ולפעול לתיקונם? התשובה לכך פשוטה, וינחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה... רוח דעת וינראת ה'. ומה יהיה הקו המנחה שלו? "ולא למראת עיניו ושפוט ולא למשמע אזניו יוכיח", כי אם, "והריחו בנראת ה'". יהיה אצלו מעין גלאי רחני, המאפשר לו "לרחרח" ולגלות אצל כל אחד את הטעון תיקון, גלאי שהבסיס לפעולתו הוא "בנראת ה'", רצון פשוט, לאמץ את רצונו של הקב"ה ולפעול על פי ראייה אלוקית (ינראה=נראת). אך מה לנו ולמלך המשיח?

כיצד יכולים אנו להגיע לידי מנוחה? כאשר נפשו של האדם מצויה בהתרוצצות, ונקרעת בין מגמות ורצונות מנוגדים, קשה לומר שהוא מצוי במנוחה. האיבר המשקף יותר מכל, את התנועתיות המחזורית אצל האדם הוא הלב הרגיש, הדואג והירא, הנע ופועם עד כדי תזזית. כעזר שפנגד הלב, קיבלנו גם את המנח הקר והמחושב, שאינו בנוי על תנועה פיזית. כאשר המנח מאמץ לעצמו מטרה אחת, שתהיה משותפת לכל המשימות שתיוולדנה ממנה, תימנע כל ההתרוצצות המיותרת. המבחן לגבי ביצועה של פעולה זו או אחרת כרגע, יהיה עד כמה ישרת ביצועה של הפעולה את המטרה הראשית, והאם זו הפעולה בעדיפות הראשונה, נכון לרגע זה, כדי להשיג את אותה המטרה. וכיצד יגלה האדם מהי המטרה הייחודית לו? התשובה לכך פשוטה, אמץ לעצמך את רצון הבורא, ופעל בהתאם. ואז, אפשר לדעת בכל עת, על פי התורה שקיבלנו, מה נכון לעשות וכיצד לפעול. ואז, ניתן לפעול בזריזות מצד אחד, אך עדיין במנוחה, מצד שני. זוכים למימוש של וינחה עליו רוח ה', השפעה רחנית, הממשיכה ויורדת גם מן המנח אל הלב, שהופך להיות שקט יותר.

כעת ניתן להבין את פשר המילים שבפסוק וינחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל. המילה וינחה כמו רומזת לכך, שניתן להגיע אל המנוחה האמיתית כאשר מעורב בכך השורש נ.ח.ה מלשון נחיה, כאשר המנח מנחה את הלב בכיוון ברור חסר סטיות וזיגזוגים. אז, גם הרצוא, הריצה הכרוכה באותו רצון, וגם השוב, שיעשה בשובה ונחת, שניהם יעשו במנוחה, כאשר בכל מחזור כזה יש לכאורה חזרה לאותה נקודת התחלה, אך למעשה, גבוהה יותר, כמו בספיראלה, שכל "חוליה" שבה, מלמטה למעלה, גבוהה מקודמתה. במעלותך את הנחת, עלייה רחנית של הנר שלך (נר - ראשי תיבות נפש רוח).

דבר חסידות

אדמו"ר הרשב"ב כותב באחד ממכתביו: אהוב את הביקורת (של האחרים עליך), כי היא תעמיד אותך על הגובה האמיתי. (על פי "היום יום", בשם אדמו"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך

100/100